

Godall
edicions

Quan vaig deixar de ser natura lleugera

Anna Altisen

Finalista del XXXII Premi Just M. Casero 2012

narrativa

Quan vaig deixar de ser natura lleugera va quedar finalista del XXXII Premi de Novel·la Curta Just M. Casero, atorgat per la Llibreria 22. Formaven el jurat Mita Casacuberta, Josep M. Fonalleras, Imma Merino, Vicenç Pagès i Eva Vázquez.

Primera edició: maig de 2024

© Anna Altisen Caparrós, 2013

© Godall Edicions
www.godalledicions.cat

© Imatge de la coberta: Marcel Mohino

Coordinació editorial: Matilde Martínez
Correcció: Tina Vallès
Disseny de la col·lecció: Xavi Simó
Maquetació i correcció ortotipogràfica: Questions.cat
Impressió: QP Print

ISBN: 978-84-128433-1-6

Dipòsit legal: B.9706-2024

L'editora autoritza la reproducció parcial dels textos d'aquest llibre per qualsevol mitjà, actual o futur, sempre que sigui per ús personal, no públic ni amb finalitats comercials.

ÍNDIX

Pròleg: una dona fragmentada	9
Sense finestres	
La finestra imaginària	17
A les palpentes	23
La mirada exànime	33
Gana de pell	41
Córrer d'esquena	49
Aprendre a oblidar	55
Fora de mi	61
<i>L'aventure de Madou C.</i>	
Barcelona/Bamako	69
<i>Fàamiya?</i>	79
Tombouctou	85
<i>Làgàre</i>	91
<i>Faire la navette</i>	97
El joc del <i>Bamuna</i>	105
Primer epíleg	119
Segon epíleg	123
Agraïments	127

jàràbi

PRÒLEG: UNA DONA FRAGMENTADA

Penso en el cervell com l'atles viu de les grans marques de l'home. Una massa lluminosa apta per abraçar els infinits de la més impossible grandesa, des del major, cada cop major, fins el més ínfim dels més ínfims, però que es torça o es deté amb una minúscula bufada de pols, que es descodifica i queda neutralitzat, acabat, que es recompon i ens torna la vida amb un traç calculat per la ciència.

JOSÉ CARDOSO PIRES

Ja fa uns anys que el tema que m'apassiona és el mateix que em lliga de mans i peus, la causa o potser la conseqüència de la meva malaltia, que jo denomino la melancolia. No sé si estic malalta perquè, des que vaig néixer, he patit en silenci una tristor aparentment injustificada o si, per contra, la malaltia ha fet que hagi dut a terme com una mena de reescriptura del meu passat, que hagi tenyit de gris tota una sèrie d'anys que en realitat van ser de color magenta o, si més no, vermells, intensos, feliços. El cas és que, des que em vaig posar malalta, cada vegada que intento escriure qualsevol cosa acabo parlant de la malaltia mental crònica que em corseca des de fa més d'una dècada.

Em sobta com la medicina occidental ha pogut arribar a especialitzar-se tant, com ha pogut arribar a anatomitzar de

manera gairebé malaltissa els éssers humans en cossos formats per òrgans, teixits, molècules, àtoms, submons o fraccions de vida aïllades d'un tot molt més complex. Amb la solemne finalitat d'investigar, els geògrafs del cos han anat dibuixant fronteres, del tot fictícies, dins del cos humà fins a tal punt que sovint són incapaços de recordar que aquests àtoms, aquests teixits, fins i tot aquests òrgans, per complexos que semblin, com ara el cor o el cervell, depenen, sens dubte, els uns dels altres i formen, inevitablement, part d'un tot.

És com si els metges, sovint tan perduts com els pacients cercant les arrels, l'embrió del mal dins del cos trencat, oblidessin que, un dia, molt abans que la força del mar erosionés la costa d'aquell organisme o les aigües més profundes modifiquessin el fons marí del seu cervell, és a dir, molt abans que la vida d'una persona donés aquell tomb imprevist, aquestes fraccions ara inconnexes pertanyien a un tot. Ara, en canvi, aquests illots de pedra inerta, exànim, suren dins el cervell com ho fan les glaceres dins el mar, i allunyen tot senyal de vida del seu voltant. Els mapes del patró d'un vaixell, com els diagnòstics dels psiquiatres, determinen l'existència o no d'aquests illots o glaceres dins la ment d'una persona i dictaminen així el grau de seny o de bogeria d'un ésser humà, si està fragmentat o sencer, si el seu comportament està fora o dins del que es considera normal.

Si es considera anormal, paradoxalment, el que s'acostuma a fer és separar l'individu de la gent amb suposada salut mental, de les pedres precioses, dels minerals amb energia que segueixen adherits, encastats encara, a un continent.

Com si separar una persona de la resta i alienar-la fos la millor solució per intentar curar-la. Caldria recordar que aquestes fraccions de vida, aquesta mena de fòssils que ara ens poden semblar inservibles, incòmodes a l'hora d'obrir-nos camí mar endins, inútils a l'hora de treure'n un profit qualsevol, un dia també van pertànyer al continent. Eren continent com nosaltres, terra, part del sòl amb què es nodreixen tots els animals, els arbres i el planeta. Aquesta ment que ara es diagnostica fragmentada i malalta va ser, un cop, una amalgama sana plena de sentit, va formar part d'un tot, d'un illot imprescindible per esbrinar els orígens, per anar més enllà. I només per això, per aquest respecte que hauríem de tenir cap a tot allò que va ser un tot, cap a tot allò que un dia emanava vida, des d'un vellet qualsevol fins a una civilització vinguda a menys, un poble abandonat, o pitjor encara, un planeta sencer, com ara el nostre, hauríem de pensar-nos-ho dos cops a l'hora de simplificar i d'atribuir a tota una persona, al planeta de totes les seves pors i a l'univers de tots els seus somnis, la frívola etiqueta de *ser un malalt mental*, sinó que hauríem de dir, simplement, que *està malalt*.

Fa molt poc, llegint el suplement literari d'un diari, vaig saber que João Lobo Antunes, el metge que va tractar la isquèmia cerebral de l'escriptor José Cardoso Pires, havia fet servir el terme *autopatografia* en el pròleg del llibre de Pires *De Profundis* per referir-se a l'escriptura autobiogràfica que se centra en la malaltia. De sobte, em va entrar la calma, com si finalment hagués trobat un gènere, una cate-

goria, per al tipus d'escriptura que he anat fent durant tot aquest temps que he estat malalta; una etiqueta que no sigui la d'escriptura terapèutica, una categoria amb la qual, no sé ben bé per què, no m'he sentit mai identificada. L'escriptura és pal·liativa, és cert. La paraula és una forma d'energia vital. Fins i tot s'ha pogut demostrar com les persones que decideixen parlar-se a si mateixes d'una manera més positiva —en especial persones amb trastorns psiquiàtrics— aconseguixen remodelar físicament la seva estructura cerebral, en concret els circuits que els generaven aquestes malalties. Segons com ens parlem, donem forma a les nostres emocions i aquestes canvien les nostres percepcions de la realitat. Per això penso que han de tenir raó els entesos que afirmen que no veiem el món que és, sinó que veiem el món que som.

També és cert que, tot i que et parlis d'una manera més positiva, si no et prens bé la medicació i, el més important, si no acceptes el que ets i el que no ets, mai no podràs canviar. L'acceptació és el nucli de la transformació. Si negues la malaltia que pateixes, ja pots anar escrivint que tard o d'hora tornaràs a estar ingressat. L'escriptura ajuda la persona però, per molt que omplis pàgines i més pàgines, si no deixes de creure en realitats absolutes, si no t'adones que cada significat que atribuïm a una cosa només és una possible interpretació de la realitat, no trobaràs mai el camí. A més a més, l'escriptura amb majúscules, la que aspira a ser una creació literària, crec que és, o hauria de ser, alguna cosa més que la posada en escena d'uns neguits personals. El que vull dir és que no n'hi ha prou amb buidar el que portem dins. Cal buidar-ho seguint un cert ordre, apli-

cant-hi unes formes, un ritme, establint connexions amb altres realitats, amb altres escrits, de manera que el resultat final pugui interessar a algú més que a nosaltres mateixos i als nostres familiars i amics.

Hi ha molt dins de nosaltres que no controlem ni controlarem, però això no significa que no tingui cap importància crear-nos una narrativa pròpia. A través del llenguatge representem el pas del temps tal com nosaltres el sentim. Ordenem els nostres records i els relacionem fent que els fragments dispers que en resulten tinguin un amo: el «jo» autobiogràfic, que no és ningú sense un receptor, sense l'altre. Però, podrà una història arribar algun cop a ser verídica? En aquest sentit, he d'acceptar que el meu intent de cercar la coherència en aquest relat no ha exclòs l'ambigüitat. Segons l'escriptora Siri Hustvedt, l'ambigüitat és un objecte o una sensació informe, impossible de catalogar, i no obeeix cap lògica. «L'ambigüitat és, de per si, contradictòria i insoluble, una desconcertant veritat feta de broma i boira, una figura irreconeixible, un fantasma, un record, un somni que no es pot atrapar», diu a *La mujer temblorosa*. Com aquesta escriptora, jo també he intentat perseguir l'ambigüitat amb paraules, tot i que només he aconseguit atansar-m'hi. La calma que m'ha donat saber que molts autors com Hustvedt han fet de la seva experiència amb la malaltia una obra literària m'ha ajudat a fer aquest pas. I de la mà de les sàvies paraules de Cardoso Pires m'aventuro a començar.